

Jan Bauer

AL
press



TAJNÉ LÁSKY
ČESKÝCH KRÁLŮ
A KRÁLOVEN



Jan Bauer

TAJNÉ LÁSKY
ČESKÝCH KRÁLŮ
A KRÁLOVEN



Copyright © Jan Bauer, 2011
Copyright © ALPRESS, s. r. o.

Všechna práva vyhrazena.
Žádnou část knihy není dovoleno užít
nebo jakýmkoli způsobem reprodukovat bez písemného
souhlasu držitele práv, s výjimkou krátkých citací
nebo odkazů, které tvoří součást kritického hodnocení.

Copyright © Jan Bauer, 2011
Redakční úprava Lukáš Foldyna
Grafická úprava obálky Tomáš Řízek
Elektronické formáty Dagmar Wankowska
Vydalo nakladatelství Alpress, s. r. o., Frýdek-Místek, 2011
www.alpress.cz
shop@alpress.cz
První elektronické vydání

ISBN 978-80-7543-269-8 (pdf)

ÚVOD

Dnešní čtenář, zhýčkaný četbou bulvárních novin či sledováním televizních pořadů o životě celebrit, nad dávnou historií povětšinou ohrnuje nos. Co je mu do někdejších králů a královen, princů a princezen, vždyť o nich ví pramálo a podle toho, co si o nich pamatuje ještě ze školního dějepisu, mu navíc připadají jako tuze nudní patroni? Možná ve Francii, kde panovník už jaksí z povinnosti měl vedle zákonné choti i nejméně jednu milenku, to mohlo být pestřejší, ale u nás v zemích Koruny české? Dejte pokoj! Tady králové raději válčili, než milovali, vždyť hned tři z nich zahynuli na bojišti a jednoho zapíchli, když táhl do války. Kdyby raději seděli doma a dopřávali si plnými doušky lásku, nic tak ošklivého by se jim určitě nestalo.

A co královny a princezny? Ani ty nedopadají o mnoho lépe. Vždyť jedna královská dcera raději odešla do kláštera, než aby se vdala. A že se o ni ucházeli leccjakí významní potentáti! Po mnoha staletích ji sice prohlásili za svatou, jenže to už jí asi nebylo moc platné, že? Jiné urozené dámy se prostě musely provdat za urozené pány, které jim vybrali jejich urození rodiče. Na to, zda je to smrkáč, který by měl ještě dřepět ve školní lavici, nebo vrásčitý stařec nad hrobem, se příliš nekoukalo. Hlavně aby měl příslušný původ a k tomu také příslušný majetek a politickou prestiž! O nějaké lásce si mohli nechat leda zdát.

Možná že lid prostý a poddaný to měl o něco snazší, však ne nadarmo se říkává, že blaze tomu, kdo nic nemá, jenže

koho by zase zajímaly milostné eskapády nějakých chudáků? I kdyby byly sebedivočejší, ve starobylých kronikách se o nich mnoho nepíše. Letopisce zajímali jen lidé urození a mocní, tedy především knížata a králové. O těch nám přitom zanechali svědectví často až příliš příkrášlená, k čemuž ostatně měli dost pádných důvodů. Vždyť právě knížata a králové jim dávali na pergamen a na inkoust! Běda, kdyby o nich napsali něco poťouchlého, nebo dokonce mírně kritického! Ostatně je to tak správně. Proč by měl nějaký pisálek veřejně pomlouvat svého chlebdárce? Na takové vymoženosti přišla až dnešní internetová doba.

Tato kniha, kterou jste ve své bezbřehé laskavosti, milí čtenáři, ráčili otevřít, slibuje už ve svém názvu tajné lásky českých králů a královen. Jenže jak se jich dopátráme, když o nich kronikáři buď z pochopitelné opatrnosti pomlčeli, nebo se prostě žádné nekonaly? Láska, nebo dokonce tajná láska? Vždyť královny musely především rodit děti, tedy zejména chlapce, dědice trůnu, a králové zase lámat meče a hájit vlastní nebo dobývat jiné království. Na nějaké tajné zálety nikomu z nich dost dobře nezbyval čas. Přesto se pokusím dokázat, že ti dávní panovníci a panovnice se od dnešních celebrit zase až tolik nelišili, že to byli lidé z masa a kostí a že jim hormony fungovaly zcela normálně.

Vždyť staří Čechové rozhodně neměli v lásce žádné zábrany. Dokonce sám svatý Václav, kníže nadmíru zbožný, měl prý s jakousi konkubínou syna Zbraslava. Další český patron, druhý pražský biskup svatý Vojtěch, raději z Čech dobrovolně emigroval, protože mu vadilo, že u nás tehdy „po třech míval manželkách ten a po čtyřech onen, žena pak též se s jediným manželem nespokojila, nýbrž střídavě smilnila s tím a hned zase s oním“. Tak to alespoň vysvětluje svatovojtěšská legenda.

Zajímavé svědectví nám v tomto ohledu zanechal maurský Žid Ibrahím ibn Jákúb, mimochodem autor nejstaršího popisu Prahy. O západních Slovanech totiž doslova praví: „Ženy jejich, jednou vdané, necizoloží, avšak jestliže dívka

některá zamiluje se do muže, bez rozpaků za ním chodí ukojit svůj chtíč. Kdo pojme sobě za manželku dívku a zjistí, že pannou zůstala... řekne jí: ‚Kdyby cokoli dobré v tobě bylo... bezpochyby by se našel někdo, kdo by si tvé panenství již vzal.‘ Poté ženu zapudí.“

Pojďme nyní nahlédnout do historie hodně vzdálené, do doby prvních knížat rodu Přemyslova. Nemyslím těch bájných, o nichž náš nejstarší kronikář Kosmas píše, že „jsouce oddáni břichu a spaní, nevzdělání a neučení, podobali se dobytku, takže zajisté proti přírodě tělo bylo jim k rozkoši, duše na obtíž“. Spíš bych se poohlédl po těch českých panovnících, o nichž máme přece jen trochu důvěryhodnější zprávy. Což takový kníže Oldřich, který se se svou družinou jednou vracel z lovu a kdesi u studánky spatřil prادلenu tak půvabnou, že ji hned musel mít? No, knížeti se těžko odporuje, a tak ta vesnická kráska na jeho nemravné návrhy raději kývla. Jestli jeho horoucí lásku opětovala, o tom dochované prameny mlčí. V každém případě mu zplodila syna jménem Břetislav, který pak po otci usedl na knížecí stolec. Maminka venkovská pradelna mu asi tehdy jako panovníkovi kazila jeho kádrový profil, a tak si ho chtěl vylepšit nějakou hodně urozenou nevěstou. A protože žádná taková nebyla tehdy v Čechách k máni, prostě si ji unesl z jednoho bavorského kláštera. Ani tato markraběcí dcerka Jitka s tím patrně nebyla zcela svolná. Podivné je už to, že se jim první potomek, synátor a příští kníže Spytihněv, narodil až deset let po onom památném únosu.

O dalších podobných aférách však letopisy z těch hodně dávných dob mlčí, a proto se nedivme učitelům dějepisu, že nám kdysi vtloukali do hlavy alespoň letopočty, když už se nemohli chytit žádného barvitého děje. Jména knížat a kněžen se nám míhají před očima a není divu, že orientovat se v té spleti dokáží leda jen morousovití milovníci starých archivů. Z této přehlídky historických osobností se vymyká až Judita Durynská, choť našeho druhého, ještě nikoliv dědičného krále Vladislava II. „Ejhle, skutky vaše, drahá naše Ju-

dito, nejslavnější a nejjasnější královno Čech, ukazují, jak jste moudrá, šlechetná a horlivá,“ píše o ní tehdejší kronikář Vincentius. O jaké skutky že se to jedná? O nic menšího než o stavbu prvního kamenného mostu v Praze. Judita, prý inspirovaná kamenným mostem v bavorském Řezně, kázala v české metropoli zbudovat dílo obdobné. Ale, upřímně řečeno, kam se hrabal řezenský most na ten Juditin. Vždyť byl 514 metrů dlouhý a měl celkem 21 oblouků. Na svém místě vydržel až do roku 1342, kdy ho strhlo nakupení ledových ker při povodni a Karel IV. byl pak nucen nechat postavit most nový.

Judita bohužel sice proslula jako stavitelka mostu, ale nikoliv aktérka milostných avantýr, a proto se o ní v této knize zmiňuji jen okrajově. Na ty pravé, bulvárně šťavnaté příběhy lásky si musíme počkat až do doby dědičných přemyslovských králů. Nemohu však zaručit, zda to budou vždy lásky tajné. S nimi je totiž potíž. Letopisci o nich dílem buď nevěděli, nebo raději pomlčeli. Už z toho důvodu, že by se mohli znelíbit panovníkovi, což by pro ně asi mělo osudné následky. A tak se musíme leckdy spokojit alespoň s náznaky. Nuže, ponořme se do hlubin času a vydolujme odtud ta ryzí zrnka poutavých příběhů, které potěší naše zhýčkaná srdce.

**PŘÍBĚH PRVNÍ:
JAK SE ROZVÁDÍ
KRÁL**

Vyhnanec jménem Přemysl

Někdy v roce 1173, z dobrých důvodů předpokládám, že to bylo na podzim, zabouchal na bránu míšeňského hradu jeden mladý jezdec. Když mu strážce brány, nebo snad dokonce kastelán otevřel, sebevědomě požádal, aby ho ihned uvedl k míšeňskému markraběti Otovi řečenému Bohatý. „To by mohl chtít každý,“ opáčil zřejmě strážce nebo sám kastelán a nijak se neměl k tomu, aby vyhověl přání toho sebevědomého mladíka, který podle rozedraného oděvu vypadal, že má tuze hluboko do kapsy. Jaké však bylo jeho překvapení, když neznámý cizinec prohlásil: „Jmenuji se Přemysl a jsem synem českého krále Vladislava II. a královny Judity!“ Není známo, zda měl také odpovídající doprovod. Nějakou malou družinu zřejmě nepostrádal. Královští potomci se nevydávali na cesty sami bez jakéhokoliv doprovodu, a to ani tehdy, pokud byli, jako náš Přemysl, vyhnanci z vlastní země. Ptáte se, jak se mohlo stát, že královský synek musel opustit svou vlast? To bylo tak...

Kdyby se v Čechách důsledně dodržoval stařešinský zákon, tedy pravidlo, že na knížecí stolec usedne vždy nejstarší příslušník vládnoucího rodu, asi by se Vladislav II. nikdy vládcem nestal. Předcházející panovník Soběslav I. vyslovil před svou smrtí v roce 1140 přání, aby po něm panoval v Čechách jeho syn Vladislav, byť nejstarším žijícím Přemyslovcem byl Konrád II. Znojemský. Ten měl tudíž na knížecí stolec jaksi zákonný nárok. Jenže čeští předáci, kteří se po Soběslavově pohřbu sešli na Vyšehradě, nevyhověli

ani mrtvému knížeti, ani liteře stařešinského zákona. V Čechách se už odjakživa kličkovalo a intrikovalo, jak se dalo. Jeden z velmožů, jistý Načerát, si vzpomněl na zcela jiného Vladislava, v té době bezmála třicetiletého Soběslavova synovce. Tento Přemyslovec byl všeobecně znám svou lehkomyslností a bezstarostností. Nic si zkrátka příliš nepřipouštěl a z ničeho si nedělal těžkou hlavu, ke každému byl přátelský a vstřícný. „To bude kníže podle našeho gusta!“ řekl si Načerát a už si v duchu maloval, jak bude spolu s ostatními velmoži novým knížetem pěkně manipulovat. O svém kandidátovi pak přesvědčil i ostatní a nakonec se všichni předáci právě na tomto Vladislavovi shodli. Později sice své volby litovali, ale už bylo pozdě.

Kníže Vladislav II. se oženil s Gertrudou Babenberskou, dcerou Leopolda III. Rakouského. Měli spolu syny Bedřicha, Svatopluka a Vojtěcha, budoucího arcibiskupa v Salcburku, a dceru Anežku. Gertruda zemřela už v roce 1150 a Vladislav II. se o tři léta později oženil znovu. Tentokrát se jeho chotí stala Judita Durynská, dcera durynského markraběte Ludvíka I. Podle slov kronikáře to byla „paní vzrůstem i krásou nad všechnu myslitelnou ušlechtilost podoby lidské vynikající, tak jako by byla spíše rostenkou bohů, vznešená rodem a nadmíru počestná a co nejlépe v latinské řeči i písmu vzdělaná“. S Juditou měl Vladislav II. syny Přemysla, o němž si povídáme, a Vladislava Jindřicha a dceru Richsu.

Oproti původnímu očekávání českých předáků projevila Vladislav II. po nástupu na knížecí stolec nečekanou ráznost. Někdejší důvěrníky předcházejícího vládce nahradil svými lidmi a Soběslavův nejstarší syn Vladislav v obavě o svůj život raději utekl do Uher. Nový kníže rozpoutal v pravém slova smyslu teror proti všem předpokládaným protivníkům. Podle kronikářské zprávy z roku 1141 „mnoho lidí po celé zemi české bylo zvěšeno na šibenicích...“. Za této situace dokonce i někdejší Vladislavův navrhovatel velmož Načerát přeběhl ke Konrádovi II. Znojenskému, který se hlásil

o své právo na trůn. Na jaře 1142 vyrazil Konrád se silným vojskem z Moravy do Čech, u Čáslavi porazil Vladislava II. a oblehl Prahu. V nebezpečné situaci se českému knížeti podařilo uprchnout a požádat o pomoc římskoněmeckého krále Konráda III. Pražský hrad zatím statečně hájil Vladislavův mladší bratr Děpolt I. Měl přitom skutečně namále, vždyť při obléhání vyhořela i bazilika sv. Víta. Teprve vyžádaný zásah říšského vojska v čele s Konrádem III. donutil obléhatele v čele s Konrádem II. Znojemským, aby se stáhli zpátky na Moravu.

V následujícím roce pak na Moravu vpadla trestná výprava Vladislava II. a zpusťovala území údělných Přemyslovců. Papežský legát biskup Guido však zprostředkoval mezi českým knížetem a jeho příbuznými vzájemné usmíření. Pouze s odbojným Konrádem II. měl Vladislav i nadále problémy. Na podzim 1146 proto český kníže oblehl jeho hrad Znojmo, ale tentokrát Konrád včas utekl k římskoněmeckému králi Konrádovi III. Teprve na královu přímluvu vrátil Vladislav II. Konrádovi II. jeho znojemský úděl a on za to rezignoval na své nároky na český trůn.

V květnu 1147 vyrazil český kníže Vladislav II. po boku francouzského krále Ludvíka VI., římskoněmeckého krále Konráda III. a dalších křesťanských panovníků a velmožů na druhou křížovou výpravu do Svaté země. České knížectví zatím svěřil do správy svému mladšímu bratru Děpoltovi I. Výprava však do Palestiny pro různé obtíže vůbec nedorazila. Vladislav II. se na zpáteční cestě v Konstantinopoli setkal s byzantským císařem Manuelem I. a na Kyjevské Rusi navázal přátelské styky s tamním knížetem Izjaslavem II. Mstislavičem. Vladislavovy nepřítomnosti v zemi zatím využil Soběslav II., další ze synů knížete Soběslava I., který žil v cizině. Ve snaze zmocnit se trůnu vpadl v létě 1147 s malým vojskem do Čech, ale Děpolt I. ho u Zdic zajal a uvěznil na hradě Přimda.

Po smrti Konráda III. v roce 1152 byl novým římskoněmeckým králem zvolen Fridrich I. Barbarossa. Už tři roky nato vyrazil do Říma, kde byl korunován císařem. Seve-roitalský Milán se však proti novému císaři postavil a Barbarossa hledal spojence, který by mu pomohl město pokořit. V červnu 1156 se ve Würzburgu obrátil s žádostí o podporu na českého knížete Vladislava II. a slíbil mu za to královský titul. Dva roky nato byl 11. ledna 1158 na říšském sněmu v Řezně Vladislav II. jako druhý český vládce skutečně prohlášen králem, byť zatím ještě nikoliv dědičným. Poté se svým vojskem osobně doprovázel císaře na tažení proti Milánu. Češi se přitom mimořádně vyznamenali a jako první z celé císařské armády přešli řeku Addu. V bojích vynikl chrabrostí sám český panovník. Jak je zaznamenáno v Letopise tzv. kanovníka vyšehradského, „Vladislav, král český, skvoucí se ve svém odění, útočí se svým vojskem na první šik Milánských, probodl veskrz kopím samotného jejich vůdce a praporečníka Dacia, ten proboden tam padl... Od hodiny večerní až do ranního svítání trvá bitva. Milánští poraženi couvají za hradby, když jich bylo mnoho zabito a zajato...“ První obléhání Milána v roce 1158 sice skončilo smírem, ale 8. září Barbarossa opět vlastnoručně korunoval Vladislava na krále. Český panovník přitom v rámci Svaté říše římské zaujal co do postavení hned druhé místo za císařem.

Češi se zúčastnili i dalších dvou tažení Fridricha Barbarossy proti Milánu, a to v letech 1161 a 1162. Při třetím tažení byl Milán konečně dobyt. Král Vladislav se odtud vrátil ověnčen slávou a s podílem na kořisti ve výši 1 000 hřiven stříbra a zlata. Navíc mu císař podle pověsti znamenáné v Dalimilově kronice udělil i nový erb. Místo dosavadní černé plaménkové orlice na stříbrném poli získal stříbrného lva na červeném poli. Ve skutečnosti však ještě Vladislavův syn a hrdina našeho vypravování Přemysl používal v erbu plaménkovou orlici, někdy chybně nazývanou také svatováclavská. „Historicky je lev ve štítě

doložen poprvé až na pečeti markraběte moravského Vladislava Jindřicha, připojené k listině ze dne 31. prosince 1213,“ uvádí heraldik a historik Milan Buben. „Tato pečeť nese obraz jezdce vlevo obráceného, který v pravici drží praporec a v levici štít se lvem. Poněvadž je jezdec zobrazen z pravé strany, je viditelná jen polovina štítu, který drží před svou hrudí. A nelze tedy říci, má-li lev dva ocasy, či jen jeden. Údajné rozhojnění ocasů českého lva z jednoho na dva se dostalo podle rukopisu oseekého kláštera Přemyslu Otakarovi I. v roce 1204 od římskoněmeckého císaře Oty IV. za pomoc při vojenském pokoření odbojných Sasů. Nesporné vyobrazení dvouocasého lva vidíme teprve roku 1247 na pečetích královice Přemysla, syna krále Václava I., potomního krále Přemysla Otakara II.“

Jenže i mazaný a úspěšný král Vladislav II. se dopustil osudové chyby. Dobře si pamatoval, jak čeští předáci nevyhověli přání jeho předchůdce Soběslava I., aby po něm na knížecí stolec usedl jeho syn. „Poučen těmito zkušenostmi, volil král Vladislav jinou, zdánlivě schůdnější cestu,“ vysvětluje historik profesor Josef Žemlička. „Stará práva šlechty jednoduše obešel a císaře Barbarossu postavil před hotovou věc. Koncem roku 1172 rezignoval ve prospěch syna Bedřicha, který si předtím odbýval vladařský křest na Moravě. O volební shromáždění a souhlas ‚všech Čechů‘ se pranic nestaral. Vedlejší větve Přemyslovců, včetně synů Soběslava I., tím z nástupnictví vyloučil. Spoléhal, že česká šlechta se s takovým opatřením postupně smíří a císař nebude klást překážky.“

Vladislav si představoval, že bude k stáru žít se svou chotí Juditou v pohodlné rezidenci ve Strahovském klášteře, který spolu s olomouckým biskupem Jindřichem Zdíkem před časem sám založil. V klášterním kostele Nanebevzetí Panny Marie byla ostatně pohřbena jeho první manželka Gertruda. Myslel i na své zaopatření na stáří, které mu měly zajistit příjmy z panství Budyně nad Ohří. Jenže jaksi podcenil jak císaře Fridricha Barbarossu, tak i své přemyslovské pří-

buzné a domácí šlechtu. Sotva si Bedřich stačil kamenný knížecí stolec uprostřed Pražského hradu vyzkoušet, hned mu to spočítali. Na císařském dvoře se už dvacet let zdržoval jeden ze synů Soběslava I. Oldřich, který nyní požádal císaře o tento knížecí stolec. Podle letopisce mu prý Fridrich Barbarossa odpověděl následovně: „Když král Vladislav byl v plné síle a stačil na správu země, nechtěli jsme tě vyslyšet pro staré jeho přátelství, i proto, že jsme mu dali slovo, nyní však, když onemocněl a dobrovolně odstoupil a bez porady s námi k naší křivdě dosadil svého syna, bez porušení našeho daného slova najdeme cestu, jak i tobě bude učiněno zadost.“

Na říšském sněmu konaném v září 1173 v Hermsdorfu pak Barbarossa prohlásil Bedřicha za sesazeného a předal vládu nad Čechami právě Oldřichovi. Ten se jí ihned vzdal ve prospěch svého staršího bratra Soběslava II., který byl na císařův příkaz propuštěn z vězení na hradě Přimda. Bedřich musel samozřejmě balit kufry a s ním bohužel i jeho otec, bývalý král Vladislav, kterého místo strahovského výminku čekal exil na dědičném panství jeho ženy Judity v Meerane v Durynsku.

Čeští velmoži si na císařovo zasahování do českých záležitostí nijak nestěžovali. Naopak se se škodolibostí sobě vlastní potutelně těšili z toho, že tomu Vladislavovi, který obešel jejich právo volby, někdo vypustil rybník. Ne nadarmo se v Čechách říkává, že ničím neuděláte souseďovi větší radost, než když vám uteče žena a vyhoří dům. Za takových okolností se musel pakovat i Vladislavův nejstarší syn z druhého manželství Přemysl. Doma pro něj rozhodně nebylo příliš bezpečno. Být synem vyhnaného krále a nevlastním bratrem svrženého knížete, to byl v těch časech přímo poukaz na malér. A tak se ocitl před míšeňským hradem a v duchu spoléhal na to, že zde vládnuoucí Wettinové, kteří byli ostatně s Přemyslovci spřízněni, mu v tíživé osobní situaci podají pomocnou ruku. Ukázalo se, že se ne spoléhal marně. Markraběte Otu Bohatého, k němuž byl na-

konec přece jen uveden, sice přivedl trochu do rozpaků, zato jeho dcera Adléta měla zřejmě od prvního pohledu jasno. „Toho mládence chci a nikoho jiného!“ říkala si v duchu, sotva pohledného a svalnatého Přemysla spatřila.

Přednosti markraběcí dcery

Potíž spočívala v tom, že Adléta, stejně jako ostatní na míšeňském hradě, nedokázala vyslovit Přemyslovo jméno. To zatracené české „ř“ dělalo všem Míšeňanům potíže. A tak se z Přemysla stal Otakar a pod tímto jménem je znám on i jeho ještě slavnější vnuk v německých zemích. My se spokojíme s tím, že máme Přemysla Otakara I. a Přemysla Otakara II. Pravda, erudovaní historikové nás sice v poslední době opravují a nutí psát římskou číslici už za prvním jménem, jako staromilec se však držím možná chybného, nicméně zaběhnutého pravidla.

Jak se vlastně Adléta sblížila s Přemyslem Otakarem? Zřejmě na tom nebylo zase až tak nic divného. Dva mladí lidé přibližně stejného věku k sobě pod jednou střechou jistě brzy přilnuli. Iniciativa zřejmě vzešla z Adlétiny strany, protože Přemysl Otakar jako pouhý vyhnanec z domova si patrně dával pozor, aby si svého hostitele míšeňského markraběte něčím nezneprátelil. Ota Bohatý měl se svou dcerou jistě zcela jiné plány. Především ji chtěl výhodně provdat za muže jemu postavením a majetkem alespoň rovného. Ne náhodou připomíná jistý Albrecht von Eybs ve své Norimberské knize o manželství z roku 1472, že „manželství je potřebná a blahodárná věc, díky němu se budují, množí a udržují pozemky, pole a domy, díky němu jsou zapomenuty a zastaveny leckteré spory a nepřátelství, vznikají dobrá přátelství a příbuzenské vztahy mezi cizími osobami a zvětňuje se celé lidské pokolení.“ Kým však byl v očích míšeňského markraběte Přemysl Otakar? Leda tak kádrovou rezervou pro případ, že se to v Čechách otočí. Ničím víc.

Přemysl Otakar měl zatím v míšeňském vyhnanství dost času na přemítání o vlastním osudu a jistě také na to, aby si mohl podrobněji všimnout předností markraběcí dcery Adléty. Dlouhá chvíle někdy dokáže pravé divy, a tak by nás nemělo překvapit, že se ti dva do sebe zahleděli a slíbili si, že se vezmou. Jenže s něčím takovým nebylo tehdy možné jen tak přijít k rodičům. Což o to, Přemysl už byl zřejmě sirotek, ale Adlétin tatík byl až příliš živý a nedokázal si ani v tom nejdivočejším snu představit, že by se jeho dceruška vdala z lásky za nějakého chudého přivandrovalce. Takové věci se tehdy stávaly leda v pohádkách.

Když za ním Adléta přišla a se sebejistotou svého mládí prohlásila, že si chce vzít toho Otakara, asi se pořádně rozčílil a prohlásil: „Ten? Takový nýmand a pán z Nemanic? Jdi mi z očí, nehodná dcero! Nechci tě tady ani vidět!“ Možná to řekl ještě ostřeji. A k tomu výhružně dodal: „Nic nedostaneš. Žádné věno nebude! Až to uslyší ten tvůj Otakar, jistě sklapne a nechá tě být.“

Přemysl Otakar však měl svou hrdost, což později mnohokrát osvědčil. „Však já tomu markraběti jednou ukážu!“ pomyslel si a v duchu už snil o tom, jak se stane pánem Čech jen proto, aby to tomu nafoukanému Wettinovi natřel. Právě tenhle odpor míšeňského markraběte zřejmě nabudil jeho ctižádost do obrátek. Však ještě uvidíme. A tak svatba byla. Chudičká, jaksi nahonem, a možná dokonce tajná. Slavný historik František Palacký píše, že se odbyla „bez vědomí a svolení obapolného příbuzenstva, jakož i bez svatebních smluv“. Josef Žemlička k tomu dodává: „Rodiče Adléty původně nepřáli lásce své dcery k psanci, byť synu někdejšího krále. Mladí lidé však nakonec svoji vůli prosadili, třebaže sám sňatek asi nesplňoval všechny náležitosti.“ Další ze soudobých historiků Jaroslav Čechura dokonce v této souvislosti tvrdí: „Je možné, že Přemysl Adlétu unesl, podobně jako kdysi Břetislav Jitku, ale doloženo to není.“ Troufnu si namítnout, že spíše než o únos se mohlo jednat o společný útěk obou mladých lidí.

Podle Žemličkova odhadu došlo ke sňatku snad v letech 1178 až 1180. Ovšem vzhledem k tomu, že Přemysl se v Míšni objevil už v roce 1173, není možné vyloučit ani dřívější termín sňatku. Ze strany Adléty, která byla nepochybně iniciátorkou vzájemného sblížení, se patrně jednalo o lásku takřikajíc na první pohled a dovolím si pochybovat, že by se sňatkem, pokud byl Přemysl svolný, otálela tak dlouho. Možné je ovšem ještě jedno vysvětlení. Adléta byla v době Přemyslova příjezdu do Míšně ještě děčko, sice už v pubertě, ale přece jen děčko. Vášnivý vztah mezi ní a vyhnancem z Čech tedy mohl propuknout až o pár let později.

Vzhledem k tomu, že v době Přemyslova příjezdu byl jeho nevlastní bratr Bedřich samotným císařem Fridrichem Barbarossou sesazen z knížecího stolce, ocitl se míšeňský markrabě Ota v krajně choulostivé situaci. Kdyby oficiálně podpořil sňatek své dcery s Přemyslem, riskoval by nepřízeň císaře a k tomu zřejmě neměl odvalu. Zabránit mu však nedokázal. Možná se přitom utěšoval, že Přemysl konec konců přece pochází z panovnické dynastie, takže zase není pro jeho dceru až tak nejhorší partií. Sám Přemysl Otakar mohl uvažovat podobně. O půvabech jeho nevěsty Adléty sice nic nevíme, kronikáři o nich nehovoří, Wettinové nicméně patřili mezi přední říšské rody a příbuzenským spojením s nimi mohly jeho naděje na český knížecí stolec jediné vzrůstat.

Na další závažný moment související s datem sňatku Adléty a Přemysla upozorňuje ve své knize *Radostný úděl vdovský* historička Gabriela V. Šarochová. Právě v roce 1178 se totiž v Čechách znovu ujal vlády Přemyslův nevlastní bratr Bedřich. „Vyhlídky dosavadního vyhnance žijícího z wettinské milosti se tím natolik zlepšily, že míšeňský vládce Ota Bohatý sňatku své dcery již nebránil.“ Jenže tohle tvrzení je v naprostém rozporu se skutečností, že se Adléta vdávala takřka tajně proti vůli rodičů a do manželství vstupovala bez věna.

Nesmíme zapomenout ani na další důležitý historický fakt. Adlétin bratr a dědic a následník Oty Bohatého Albrecht byl zřejmě s Přemyslem Otakarem tuze zadobře a sňatku své sestry zjevně přál. Právě toto přátelství patrně vedlo k dalšímu sňatkovému propojení Wettinů s Přemyslovci, když se Albrecht v roce 1186 oženil s Žofií, dcerou Přemyslova nevlastního bratra a v té době opět českého knížete Bedřicha.

Ve válkách o knížecí stolec

Svatbu své neteře Žofie s wettinským švagrem mohl Přemysl Otakar domluvit už v Praze. Není pochyb o tom, že se po návratu svého nevlastního staršího bratra na knížecí stolec mohl vydat zpátky do Čech, navíc nikoliv sám, ale s urozenou manželkou z rodu míšeňských markrabat. Zřejmě už v roce 1180 se mladému páru narodil první potomek, syn Vratislav, který dostal jméno prvního korunovaného českého krále. Po něm následovaly ještě tři dcery Markéta, Božislava a Hedvika.

Přemysl Otakar v té době nepochybně často válčil po boku svého nevlastního bratra, který se měl opravdu co ohánět, aby ochránil svůj knížecí stolec. Nejprve o ten kus kamene uprostřed Pražského hradu usiloval dědic znojemského údělu Konrád Ota, syn Konráda II. V Bedřichův prospěch tentokrát našťěstí zasáhl Fridrich Barbarossa. V roce 1182 povolal rozhádané Přemyslovce na říšský sněm do Řezna, pro zdůraznění svých slov nechal do jednací síně přinést popravčí sekery a rozhodl náramně šalamounsky. Bedřich zůstane knížetem v Čechách a Konrád Ota zase bude pánem nově zřízeného Moravského markrabství podřízeného přímo Svaté říši římské. České knížectví bylo tímto zásahem rozetnuto ve dvě, ne však na dlouho.

O dva roky později se vzbouřil další z povedených přemyslovských bratránků, a to Václav II., nejmladší ze synů So-

běslava I. Využil k tomu doby, kdy kníže Bedřich odjel do Mohuče, aby byl přítomen velké slávě, pasování Barbarossových synů Jindřicha a Fridricha na rytíře. František Palacký o Václavově vzpouře uvádí: „Praha tenkrát, obležena byvši skrze deset neděl, dobyta přece a stolec knížecí zůstal tudíž v moci Bedřichově. Není pochyby, že nejmladší jeho dva bratři, Přemysl Otakar a Vladislav, přispěli znamenitě ke zdaření takovému. Když potom . . . Lipolt Rakouský s lidem rychle sebraným a i Bedřich sám se zástupem v říši najatým k osvobození Prahy čelili, vojsko povstalců rozptýlilo se...“

O rok později poslal Bedřich svého nevlastního bratra Přemysla Otakara na Moravu, aby ji znovu připojil k Čechům a ztrestal vzpurného Konráda Otu. „Přemysl . . . poplenil Znojemsko a Brněnsko bez odporu a vrátil se do Čech zase, s nepřítelem se nikde nepotkav,“ píše Palacký. „Když ale Konrád Ota k boji se připravil, získav sobě i z Němec . . . branných lidí ku pomoci, poslán jest Přemysl ku konci měsíce listopadu 1185 s vojskem ještě silnějším opět na Moravu. Tentokrát přišlo k domácí válce nad míru krvavé, a dne 10. prosince svedli Čechové i Moravané u Loděnic na Znojemsku mezi sebou tu největší a nejkrutější bitvu, o které v letopisech jejich paměť se zachovala . . . Vítězství konečně dostalo se Přemyslovi a Čechům: ale bylo tak krvavé a tak draze koupené, že pronásledování přemožených stalo se nemožným. Velký počet udatných mužův, až prý ke 4000, padli tu v oběť politice cizí, potýkající se s vlastními krajany a rodáky svými; když je pochováváno, házeno prý po 10 až i 20 do jedné jámy...“

Zatímco Přemysl Otakar masakroval Moravany, Adléta se starala o děti. Zřejmě ji ani nenapadlo, že by se měl víc zdržovat doma. Tak to přece chodilo v každé šlechtické domácnosti. S míšeňskou idylou nezralých lásek byl zjevně definitivně konec. Přemysla jeho neukojitelná ctižádost hnala stále dál za vidinou knížecího stolce. Dokud byl naživu starší nevlastní bratr, stál mu pevně po boku, ale když Bedřich 25. března 1189 v asi osmačtyřiceti letech zemřel, Pře-

myslův čas se nápadně přiblížil. Musel se však zatím smířit s tím, že se knížetem stal Konrád Ota, kterého před čtyřmi lety tak strašně spráskal u Loděnic. Chtě nechtě totiž respektoval dohodu o nástupnictví uzavřenou ještě zesnulým Bedřichem. Můžeme odhadovat, že Přemysl Otakar přitom asi pěkně skřípal zuby, nic jiného mu však zatím nezbývalo. Naštěstí si Konrád Ota panování dlouho neužil. Zemřel už po dvou letech na malárii, když novému císaři Jindřichovi VI. pomáhal obléhat Neapol. Zda se právě od té doby datuje úsloví „spatřit Neapol a zemřít“, mi není známo.

Po Konrádu Otovi v říjnu 1191 na knížecí stolec usedl, tentokrát výjimečně přesně podle litery stařešinského zákona, jako momentálně nejstarší Přemyslovec Václav II., který už jednou vedl vzpouru proti Bedřichovi. Jenže Přemysl Otakar tentokrát nemínil čekat. Spojil se se svým bratrancem pražským biskupem Jindřichem Břetislavem a spolu Václava oblehli na Pražském hradě. Po třech měsících marného dobývání se rozhodli požádat o pomoc císaře Jindřicha, který Přemyslovi skutečně udělil Čechy v léno, a sice za příslib 6000 hřiven stříbra. Pro názornost: jedna hřivna představovala asi 250 gramů tohoto kovu.

Přemysl Otakar tak po letech bojů konečně usedl na kamenný stolec uprostřed Pražského hradu, kdežto Václav II. prechal do ciziny. Namířil si to kupodivu do Míšně, kde ho Přemyslův švagr Albrecht ochotně zajal a ve vězení zřejmě utýral hladem. Další z hlavních aktérů biskup Jindřich Břetislav se nijak nenamáhal shánět 6000 hřiven stříbra, ale místo toho se vydal na zbožnou pouť ke hrobu sv. Jakuba ve španělském Santiagu de Compostela. Císař Jindřich si na něj však počíhal a držel ho na svém dvoře jako rukojmí za slíbené stříbro. Ale kníže Přemysl nijak nemyslel na splátku dluhu císaři a vyplacení biskupa. Místo toho vytáhl pomoci svému příbuznému Albrechtovi z Bogenu ve válce proti bavorským vévodům. Navíc se zřejmě díky míšeňským Wettinům zapletl do spiknutí dolnorýnských a severoněmeckých knížat proti císaři.

Něco takového nemohl Jindřich VI. nechat bez trestu. Zvláště když se mu nabízel nový vládce v Čechách v podobě vykutáleného biskupa Jindřicha Břetislava, kterého přece držel na svém císařském dvoře. Milevský opat Jarloch ve své kronice uvádí, že císař „zmíněného knížete Přemysla jako pro uražení velebnosti a pro obmyslené uražení osoby své knížectví českého zbavil, a za něho biskupa s korouhvemi, jakož obyčej jest, slavně obdařeného do Čech nazpět poslal, nadto též jemu celý dluh odpustil“.

V dusných a horkých srpnových dnech roku 1193 postupoval Jindřich Břetislav s najatým vojskem do Čech, aby se ujal vlády. Přemysl Otakar samozřejmě svolal české pány a vyrazil mu vstříc, ale, upřímně řečeno, lehko u srdce mu nebylo. Vždyť měl proti sobě nejen svého bratrance, ale i samotného císaře. Jejich vojska se setkala u Zdic nedaleko Berouna. „Tady však jeden po druhém, od těch nejváženějších, začali velmoži a další bojovníci přecházet do biskupova tábora,“ píše Josef Žemlička. „Hromadná dezerce donutila Přemysla, aby ustoupil do Pražského hradu. Více než čtyři měsíce jej potom statečně hájil... Teprve před Vánoce padl hrad do Jindřichových rukou, sám kníže ještě před kapitulací z obklíčení unikl. S hrstkou věrných prchal za hranice.“

Předpokládám, že Adlétě se takový útěk pranic nelíbil, ale nepochybně byla věrná svému muži a následovala ho i s dětmi za české pomezí hvozdy. Žemlička uvádí, že „Přemysl ... nemarnil čas... Pobýval u švagra v Míšni, pak u dalšího příbuzného Albrechta z Bogenu. Jeho zásluhou navázal styk s Jindřichem VI. a posléze dosáhl náznamu vracející se císařovy přízně...“ Kde v té době byla Adléta s dětmi, se asi spolehlivě nedozvíme. Zdá se však pravděpodobné, že se zdržovala na rodném míšeňském hradě, poslušna manžela, který neskládal ruce v klín, objížděl německé kraje a kul pikle, jak se do Čech zase slavně vrátit. Vzhledem k tomu, že si Jindřich Břetislav, biskup a kníže zároveň, lstivý a vůči císaři poníženě servilní chlapík, vedl

kromobyčejně špatně, Přemyslovy nové šance na knížecí stolec vzrůstaly.

Asi v květnu 1197, když oschly cesty hraničními lesy, vtáhl se svými příznivci znovu do Čech a zamířil ku Praze. K očekávanému vzbouření českých velmožů ale nedošlo, a tak se raději vrátil zpátky. Biskup-kníže Jindřich Břetislav však dostal strach, z obavy z možného spiknutí nechal uvěznit Přemyslova mladšího bratra Vladislava Jindřicha a vydal se k císaři žádat o pomoc. Cestou prý těžce onemocněl, v Chebu byl proto nucen se zastavit a 15. června 1197 na zdejším hradě zemřel. Doboví kronikáři sice hovoří o vážné chorobě, ale nelze vyloučit ani to, že ho někdo otrávil. Přemyslovi sympatizanti měli patrně pořádně dlouhé prsty. Vždyť přidat někomu otrušík do jídla býval v těch ponurých dobách ten nejspolehlivější a nijak nezjistitelný způsob, jak se zbavit nepohodlné osoby.

Jsem králem, už tě nechci!

A tak se konečně dostáváme k hlavnímu tématu našeho vypravování. Celý ten úvod o vzestupu chudého vyhnance do výšin knížecí moci byl však nezbytný, abychom si udělali obrázek o tom, co musela Adléta Míšeňská po jeho boku absolvovat kvůli svému někdejšímu romantickému milostnému vzplanutí. Snad teď už bude všem těm útrapám a nepohodlí konec, myslela si ta dobrá žena a držela svému muži stejně jako doposud palce. Vždyť nyní už byla vytoužená moc na dosah. Stačilo se po ní jen natáhnout, v Čechách nyní nikdo nemohl Přemyslu Otakarovi konkurovat. Pravda, na Adlétě se zřejmě už podepsaly uplynulé roky. Někdejší půvaby mladé dívky, o nichž letopisci skromně pomlčeli, zřejmě z větší části odvál čas. Po čtyřech dětech patrně i přibrala na váze a k ideální gotické štíhlosti, jak v té době malíři zobrazovali urozené dámy, měla daleko. Ale cožpak si po tom všem čekání nezasloužila trochu toho štěstí a spo-

kojenosti? Cožpak si za svoji tichou, avšak stálou podporu nezasloužila manželův vděk? Však se také v neklidných a rozbouřených Čechách blýskalo na lepší časy.

„Oumrtím knížete biskupa Jindřicha Břetislava nastal nový obrat v dějinách českých, a to jeden z nejdůležitějších,“ píše Palacký. „Musela zajisté nyní skutkem rozhodnouti se otázka, již dávno na nejisto postavená, zdali Čechy měly ještě déle zůstatí státem jedním a samostatným, aneb rozpadnouti se na několikero knížectví říšských...“

Čekali bychom, že čeští velmoži nyní povolají do země Přemysla Otakara a s patřičnou úctou ho doprovodí na knížecí stolec. Už proto, že nyní mu měl náležet nejen jako nesporně nejschopnějšímu Přemyslovi, ale také podle stařešinského zákona jako nejstaršímu z té mocichtivé rozhádané rodiny, ne nepodobné sicilským mafiánským klanům. Ale stalo se něco nečekaného. Josef Žemlička o tom píše: „Mohlo se zdát, že konečně opět nadešel Přemyslův čas. Avšak zemští předáci se velice obávali svého někdejšího pána, kdysi v boji opuštěného a nedávno znovu jejich zásluhou poraženého. Sami začali rozhodovat o budoucím knížeti. Tentokrát se nemuseli bát okamžitého zásahu zvenčí, neboť Jindřicha VI. zaměstnávaly události na jihu Itálie. Aniž by uznali nároky už jednou přijatého knížete, aniž by dbali nástupnických práv staršího ze sourozenců, bez ohledu na stanovisko císaře povolali ... na pražský stolec Vladislava, teprve krátce předtím uvolněného z vazby... Vladislav, zvaný někdy v pramenech i Jindřich, ošidnou poctu přijal. Byl si jistě vědom, že kříží plány staršího bratra, avšak tlak předáků a snad i dřívější stín neshod s Přemyslem nakonec veškeré rozpaky odstranily...“

Přemyslu Otakarovi nezbylo než chystat nový vpád do Čech. Jeho váhání, vždyť promarnil celé léto a většinu podzimu roku 1197, bylo jistě způsobeno tím, že se po květnovém nezdaru mohl spolehnout jen na úzký okruh těch nejvěrnějších. Většina českých velmožů si za něho nechtěla pálit prsty a bylo nepravděpodobné, že by se k němu přidali

v okamžiku, kdy překročí hraniční hvozdy. Vždyť si novým knížetem dobrovolně zvolili Přemyslova mladšího bratra. Počátkem října však přišla zpráva o nečekané smrti císaře Jindřicha VI. na malárii v průběhu příprav na novou křížovou výpravu v italské Messině. Svatá říše římská se ocitla bez panovníka a Přemyslovi bylo víc než jasné, že tentokrát se do českých poměrů nikdo zvnějšku plést nebude. Bylo na něm, zda toho pohotově využije. Zároveň možná spoléhal na pomoc příbuzných Wettinů. A tak proti všem pravidlům tehdejšího vedení válek, neboť s příchodem listopadových plískanic obvykle utichala válečná vřava a bojovníci se stahovali do pevných hradů a tvrzí, vyrazil Přemysl z Bavor, kde se zdržoval, do Čech. Poté co se Vladislav Jindřich dozvěděl o útoku patrně nevelkého houfu bratrových přátel, vytáhl jim s veškerou svou válečnou mocí v ústrety. Obě přemyslovská vojska na sebe narazila na den svatého Mikuláše 6. prosince 1197 kdesi mezi Prahou a Plzní. Patrně se tak stalo opět u Zdic. Jenže očekávaná bratrovražedná bitva se nekonala. Vladislav Jindřich, jak píše letopisec Jarloch, „po úradě s přáteli a velmoži, aniž by obojí vojsko tušilo, požádal bratra o tajnou schůzku“. Poté „vévoda Vladislav... přece ustoupil, jednak pro dobro míru, jednak z bratrské lásky, a smířili se se svým bratrem tak, že budou panovati zároveň oba, onen na Moravě, tento v Čechách, a že oba jako jednoho ducha budou mít a jedno knížectví...“

Na základě zmíněné dohody se velkodušný Vladislav Jindřich stal moravským markrabětem a Přemysl Otakar I. usedl na český knížecí stolec. Ač se to v případě věčně mezi sebou soupeřících a válčících Přemyslovců zdá neuvěřitelné, tato bratrská dohoda nebyla nikdy porušena. František Palacký výslovně uvádí: „Spanilost duše Vladislavovy ukázala se zvláště tím, že až do smrti zůstal neproměnně věren bratrovi a pánu svému.“

Zatímco v Českém knížectví došlo k uklidnění poměrů, v německých zemích se naopak situace zdramatizovala. Zesnulý císař Jindřich VI. zanechal po sobě teprve tříletého

syna Fridricha. V jeho zastoupení povolala část říšských kurfiřtů-volitelů na trůn Jindřichova mladšího bratra Filipa Švábského. Jenže proti tomu se zvedla vlna nevole, která vynesla vzhůru Filipova protikandidáta Otu Brunšvického, syna Jindřicha Lva, blízkého přítele Fridricha Barbarossy spřízněného s anglickými králi. A tak zatímco Filip se nechal 8. září 1198 korunovat pravými říšskými insigniemi, tedy korunou, kterou kdysi nechal zhotovit ještě Ota I. Veliký, Ota se musel spokojit jen s pouhou kopií. Jenže Filipova korunovace římskoněmeckým králem se odbývala pouze v Mohuči, Otovi otevřelo své brány tradiční korunovační město a kdysi oblíbené sídlo císaře Karla Velikého Čachy. Teď záleželo na tom, který z těchto dvou králů bude mít navrch, proto si pochopitelně hledali co nejvíce spojenců. Přemysl Otakar měl z dlouhodobého pobytu dost zkušeností na to, aby se v německých poměrech orientoval. Zdá se, že od počátku vsadil na Filipa, který svůj nárok obhajoval prohlášením, že se koruny ujímá vlastně pro skutečného dědičného říšského vládce svého maličkého synovce Fridricha. Už začátkem září 1198 přibyl Přemysl do Mohuče, kde shromažďoval Filip vojsko pro válku proti Otovi Brunšvickému. Rozhodně to nepodnikal zadarmo. Pouhý den po Filipově korunovaci od něho dostal listinu, v níž mu udělil dědičnou královskou hodnost i právo dosazovat pražské biskupy a současně uznal právo českých pánů samostatně si volit panovníky bez zásahu z vnějšku. Filipovi zkrátka teklo do bot a byl ochoten k jakýmkoliv ústupkům proto, aby si udržel Přemyslovu podporu. Originál jeho listiny se sice nezachoval, ale její obsah byl prý zčásti takřka totožný s pozdější památnou Zlatou bulou sicilskou z roku 1212, od níž odvozovali své postavení a moc čeští králové.

S novým královským titulem jako by Přemysl Otakar dostával křídla. Platilo to nejen na politické scéně, ale také v soukromém životě. Adlétu místo toho, aby se po manželově boku těšila z postavení české královny, čekala těžká životní zkouška. Sotva se totiž Přemysl Otakar I. stal českým

králem, překvapivě se rozhodl, že svou manželku zapudí. Tak se říkávalo v temném středověku rozvodu. Důvod? Po čtyřech dětech si prý český král uvědomil, že je Adléta jeho blízkou příbuznou. Jejich příbuzenský poměr dosahoval čtvrtého stupně, neboť jejich předkové uzavřeli před sto třiceti lety sňatek. Kníže Spytihněv II. se tehdy oženil s Adlétinou prapratetou Hiddou Wettinskou. Na vysvětlenou musím dodat, že už v 10. století platil církevní zákon, podle něhož bylo manželství mezi příbuznými do sedmého stupně považováno za neplatné. Prakticky by to znamenalo, že s nevěstou z rodu Wettinů by se mohl oženit až Přemyslův prapravnuk Václav III. Pokud však bylo takové manželství přesto uzavřeno, nejednalo se z pohledu církve o řádný sňatek, nýbrž o hříšné krvesmilstvo a oba viníci mohli svůj skutek napravit jen okamžitým rozvodem a pokáním. Přesto, jak víme z dobových kronik, kněží takové sňatky často trpěli, a to tím spíše, že je z různých politických a majetkových důvodů uzavírali lidé až příliš mocní, s nimiž nebyvalo záhodno si to rozházet.

Proč si však Přemysl Otakar I. po dvacetiletém manželství najednou vzpomněl na údajnou neplatnost svého sňatku? Historička Jiřina Votočková-Joachimová píše: „Známa je jen záminka, kterou Přemysl uváděl: příbuzenství mezi manžely. O dispens z tohoto příbuzenství žádal kdysi Přemysl, jak vyplývá z jeho listu papeži, ale biskup Břetislav Jindřich, jenž byl projednáním záležitosti u kurie pověřen, opominul, snad z nepřízně k Přemyslovi, postarat se o jeho vyřízení. Dispens bylo možno obdržet dodatečně, ale Přemysl si to zřejmě již nepřál... Rozvod s Adlétou znamenal pro něho nepřátelství Wettinů, vystavoval jej ale zásahům kurie, která neopominula vyvodit politické důsledky z rozvodu francouzského Přemyslova současníka Filipa II. Augusta. A Přemyslovi muselo záležet na přízni kurie, chtěl-li od ní získat potvrzení české koruny...“

Český král měl totiž už vyhlídnutou další partii, teprve sedmnáctiletou Konstancii, dceru uherského krále Bély III.

Historik Václav Novotný v této souvislosti tvrdí, že Přemysla „stárnoucí Adléta prostě omrzela, hledal choť mladší, a jakmile ji našel, neváhal si pomoci beze všech ohledů“. Podobného názoru je i další český historik Jaroslav Čechura, když tvrdí: „Přemysl mohl mít sotva jiné důvody; měl mužského dědice, s Wettiny se v politických otázkách shodoval, byli stejně jako on straníky římského krále Filipa. Změna jeho vztahu k Adlétě pak mohla na tomto citlivém poli působit velmi rušivě.“

Avšak už citovaná Jiřina Votočková-Joachimová má na Přemyslovo jednání zcela jiný pohled: „Celý Přemyslův politický postup svědčí o tom, že jeho činy byly řízeny spíše státnickou rozvahou než osobními vzněty. Nebylo tedy jisté bez významu, že příští choť Přemyslovou se měla stát dcera uherského krále, což, třebaže okamžité výhody mu nový sňatek nepřinášel, znamenalo jisté povznesení rodu. Slibovalo i rozšíření sítě politických styků otvírajících nové možnosti Přemyslově velkorysé koncepci českého státu.“

Další česká historička Gabriela V. Šaročová tento pohled ještě více prohlubuje a dochází k zajímavému závěru: „O své vůli se Otakar rozhodl odříznout se kompletně od všeho, co jej s knížecí minulostí svazovalo. Odesla to Adléta a její děti, které, protože pocházely ‚jen‘ z knížecích rodičů, jako by se pro královské dědictví nehodily. Přemysl Otakar asi chtěl svému nástupci dát trůn rovnou do kolébky, jako základní životní vklad, jako prvotní jistotu jeho a konečně i svoji. Chtěl královského syna, takového, který by se nejen jednou králem stal, nýbrž který by se králem již narodil, a měl tak ulehčeno nástupnictví. A takového syna mu Adléta vzhledem ke svému věku už dát nemohla, a i kdyby mohla, jeho pořadí v rodině – byl tu přece prvorozený Vratislav! – by mu pozici korunního prince komplikovalo, čímž by celý efekt ‚královské kolébky‘ vzal za své. Přemysl se tedy musel postarat jinde a jinak.“